

Finanspolitiska utgångsläget 2015-2019

Finansministeriets tjänstemannainlägg

De viktigaste aspekterna

Den största finanspolitiska utmaningen är att åstadkomma en hållbart positivare tillväxttrend än under de senaste åren, vilket förutsätter en bättre sysselsättnings- och produktivitetsutveckling. Att detta lyckas är också avgörande med tanke på stabiliseringen av den offentliga ekonomin.

Skötseln av de offentliga finanserna kan inte basera sig på optimistiska förväntningar. Ekonomin kommer enligt uppskattningar som gjort av finansministeriets ekonomiska avdelning att växa endast med ungefär en procent per år under de närmaste åren. Välfärdstjänsterna och förmånerna bör dimensioneras därefter.

Eftersom ekonomin växer endast med ungefär en procent per år kommer underskottet inom statsfinanserna och kommunalekonomin fortsättningsvis att ligga på ungefär tre procent i förhållande till totalproduktionen, och skuldkvoten inom den offentliga ekonomin riskerar att höjas intill 70 procent av totalproduktionen. För att underskottet och skuldkvoten ska kunna minskas krävs nya anpassningsåtgärder.

Hållbarhetsgapet inom den offentliga ekonomin beräknas vara ungefär fem procent i förhållande till totalproduktionen, förutsatt att pensionsreformen genomförs enligt överenskommelserna från hösten 2014. Hållbarhetsunderskottet är större än man tidigare beräknat på grund av att det uppskattade strukturella underskottet inom den offentliga ekonomin förvärrats mot slutet av valperioden.

För att den offentliga ekonomins skuld/BNP-förhållande ska kunna vändas i en nedåtgående riktning under nästa valperiod behövs anpassningar som motsvarar ca 6 miljarder euro före 2019. Anpassning av denna storleksordning skulle minska på obalansen inom statsfinanserna och kommunalekonomin. För att det kalkylmässiga underskottet inom den offentliga ska kunna avhjälpas helt krävs förutom snabbt verkande anpassningsåtgärder även strukturella reformer.

Det strukturella underskottet inom statsfinanserna och kommunalekonomin kan i princip överlappas genom anpassningsåtgärder (dvs. utgiftsnedskärningar och skatteskäpningar) eller strukturella reformer. Säkerställandet av t.ex. social- och hälsovårdsreformens produktivitetsnyttor med hjälp av en bindande utgiftsram skulle inte vara någon sedvanlig anpassningsåtgärd, även om det skulle ha likartad inverkan på de offentliga utgifterna som utgiftsnedskärningar.

Den offentliga ekonomin bör styras genom tydliga utgifts- och skattebestämmelser:

- Utgiftsregeln i regeringsprogrammet definierar nedskärningen av ramutgifterna inom statsekonomin
- Effekterna från de strukturella reformerna kan tas i beaktande som anpassningsminskande faktorer endast på basis av beräkningar som godkänts av FM, och efter att de införts i utgiftsramen
- Skatteregeln fastställer skatteändringarnas nettoeffekter på samma sätt som utgiftsramen i dagsläget
- Kommunalekonomin ska anpassas främst genom gallring av uppgifter och förpliktelser samt effektivisering av verksamheten. Uppgifterna ska dimensioneras så att de kan finansieras utan att kommunalbeskattningen skärps

Strukturella reformer ska fastställas i samband med budgetprocessen. Regeringen ska i samband med den årliga beredningen av planen för de offentliga finanserna (JTS) staka ut riktlinjerna för beredningen av reformerna vid ministerierna.

Främjandet av sysselsättning, investeringar och produktivitet förutsätter:

- Långvarig löneåterhållsamhet
- Efter att arbetsmarknadsbalansen återställts en varaktig övergång till en lönenorm enligt vilken löneförhöjningarna dimensioneras med hänsyn till inflationsmålet och produktivitetens utvecklingen inom den öppna sektorn
- Bättre incitament för arbete och företagande, vilka även kan påverkas genom bostadspolitik och avveckling av byråkratifällor
- En stabil verksamhetsomgivning för näringslivet och företagandet

Anpassningen bör främst riktas mot utgifterna, eftersom sysselsättningsverkningarna förhindrar ytterligare skärpning av den totala beskattningen. Eventuella skattelättnader bör riktas mot beskattningen av arbete.

Höjningen av sysselsättningsgraden förutsätter åtgärder som förstärker utbudet av och efterfrågan på arbete. Arbetskraftens geografiska och yrkesmässiga rörlighet bör uppmuntras med arbetskrafts-, social- och bostadspolitiska medel.

Arbetsincitamenten kan ökas ytterligare genom att samordna beskattningen och socialskyddet på ett bättre sätt än i dagsläget samt genom avveckling av byråkratifällor. Nivåerna och villkoren för olika förmåner bör granskas ur sysselsättningsperspektiv. Det täckande socialskyddet och den progressiva beskattningen försvårar emellertid elimineringen av flitfällor. Arbetandet måste alltid vara ekonomiskt lönsamt.

Arbetskraftspolitiska aktiveringsåtgärder bör samordnas med förmånslagstiftningen och inriktas på ett sätt som stöder sysselsättning och yrkesmässig rörlighet. Som gengäld för förmåner ska man kunna kräva deltagning i verksamhet som underhåller och utvecklar yrkesskickligheten.

Med digitalisering – förnyande av verksamhet och informationsteknik tillsammans – eftersträvas:

- Bättre tjänster och nya affärsverksamhetsmöjligheter
- Bättre produktivitet och konkurrenskraft hos företag
- Förbättring av den offentliga sektorns produktivitet

Genom digitalisering av den offentliga förvaltningens tjänster, dvs. en övergång till digitala processer förbättrar man tillgången till service och minskar på företagens och medborgarnas administrativa börda. Digitala tjänster ska göras till det primära ärendehanteringsformatet.

Digitaliseringen av offentliga tjänster har försvårats av att myndighetssamarbetet framskridit långsamt. Förenhetligandet av serviceprocesser och förvaltning är ofta svårare än genomförandet av nödvändiga IKT-lösningar. Den nationella servicekanalen stöder utvecklandet av nya tjänster och affärsverksamhetsmöjligheter.

Främjandet av digitaliseringen har en kraftig koppling till utvecklandet av förvaltningen. Eftersom de spelar en så stor roll för produktivitetens utvecklingen inom serviceproduktionen och således för anpassandet av de offentliga utgifterna, bör ansvaret för utvecklandet och koordineringen av den offentliga förvaltningen och dess IKT förbli hos ett ministerium. För att besparingar ska

åstadkommas bör arbetet kopplas till planen för de offentliga finanserna och därigenom bl.a. till kommunekonomiprogrammet. Effektivt främjande av digitaliseringen så att hela samhällsekonomin produktivitet och konkurrenskraft förbättras kräver skarvlöst samarbete mellan de ansvariga ministerierna.

De finländska tillväxtföretagen har internationaliserats långsamt. Företagens förutsättningar att träda in på den globala marknaden måste förstärkas och företagarkultur främjas. Genom utveckling av offentliga finansieringsinstituts tjänster och finansieringsinstrument kan tillväxtföretagens kompetens och riskhanteringsförmåga förbättras i syfte att öka produktiviteten.

Vid den fortsatta beredningen av sote-reformen bör man vid sidan av modellen med en samkommunsnivå även granska förvaltningsmodeller med förvaltning på andra instansen, liksom även möjligheterna att överföra ansvaret för ordnandet och finansieringen av servicen på staten. I det sammanhanget ska granskningen omfatta även andra uppgifter än bara sote-uppgifter, och systemet för finansieringen av service i sin helhet.

Den fortsatta beredningen ska fokusera på att dämpa utgiftstrycket mot sote-utgifterna som följer av den demografiska förändringen. Eventuella behov av mera omfattande strukturella reformer inom den offentliga förvaltningen bör tas i beaktande vid planerandet av reformen. Verkställandet av sote-budgetramen borde emellertid inte dra ut i väntan på en större reform. Den behövs, oberoende av vilken administrativ modell som väljs. Utan en sote-budgetram kan man inte vänta sig att ökningen av social- och hälsovårdsutgifterna kunde bromsas upp i någon större mån under nästa valperiod.